

**ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง
อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล
(Public Opinion regarding Work Performance upon Good Governance
Principle of the Thachamoung Sub-District Administrative Organization,
Rattaphum District, Songkhla Province)**

ธัญญรัตน์ ทองขาว⁵

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าชะมวง จำนวน 389 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ค่าทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่า t-test และค่า F-test ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงตามแนวทางหลัก ธรรมาภิบาล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักความโปร่งใสตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวง จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อาชีพ รายได้ ศาสนา การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ข้อเสนอแนะสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงที่ควรปรับปรุง คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงควรมีการพัฒนาการสื่อสารโดยการใช้ช่องทางในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารต่างๆ กับประชาชนให้เพิ่มขึ้น เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านทางแอปพลิเคชัน ไลน์ เฟซบุ๊ก โดยใช้รูปแบบที่น่าสนใจ เช่น การทำคลิปวิดีโอสั้นในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและมีโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

⁵ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
E-mail: tidaratthongkhaw@gmail.com

อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นช่องทางที่ประชาชนจะสอบถาม เสนอแนะ หรือค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลที่ดียิ่งขึ้นในการบริหารจัดการตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล

คำสำคัญ : ธรรมาภิบาล, ผลการดำเนินงาน

Abstract

This research aimed to study the level of people's opinions on the performance of Thachamouang Subdistrict Administrative Organization (SAO) according to the 6 principles of good governance: moral principles, rule of law, participation, responsibility, worthiness, and transparency. Also, it was to compare the public opinions on the performance according to the good governance principles, divided the personal factors: gender, age, education level, religion, occupation, income, membership of a club or development group in the area, and participation in activities organized by SAO. The data were collected from the 389 samples who were the people living in Thachamouang Subdistrict, Rattaphum District, Songkhla Province by using questionnaire. The data were then analyzed using Frequency, Mean, Standard Deviation, t-test and the F-test. The results showed that the people had opinions about the performance of SAO based on the principles of good governance at a medium level. Governance of rule of law was at the highest mean, followed by responsibility, worthiness, participation, moral principle and transparency, respectively. When comparing the opinions of the public on the performance of SAO classified by the personal characteristics, it was found that gender, occupation, income, religion, membership in clubs or development groups in the area and participation in the activities organized by SAO were different. There was the opinion over the performance of SAO at no difference which was inconsistent with the hypothesis set. The people with different age, educational level would have a different opinion on the performance of SAO at statistically significant 0.05 which was consistent with the research hypothesis. The suggestions from the findings for the improvement of good management in local government administration of SAO included developing communication through the use of various communication channels with the public. For instance, there should be short video clips for presenting information and news to cover all groups of people. This would make people able to access the information more easily and have more opportunities for participation. It can also be used as a channel for people to inquire, suggest or research facts, monitor the work performance of Thachamouang Subdistrict Administrative Organization more easily. This will result in better management according to the principles of good governance.

Key Words: public opinion, good governance, work performance, Thachamoung, Songkhla

บทนำ

ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดที่สำคัญในการบริหารงานและการปกครอง ในปัจจุบัน แนวคิดธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ทั้งนี้ในหนังสือแสดงเจตจำนงกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ระบุให้รัฐบาลไทยนั้นจะต้องสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการภาครัฐ แนวทางธรรมาภิบาลจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่อการดำเนินการและแก้ปัญหาในการบริหารจัดการองค์กร และปรับปรุงประสิทธิภาพต่างๆ ในการบริหาร ซึ่งจะอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดด้านธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลหรือการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินการจัดระเบียบให้สังคม รัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลัง ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเสียภายในภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความมีส่วนร่วม และความโปร่งใส อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทยรัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบันการบริหารจัดการที่ดีคือหลักการบริหารที่มุ่งเน้นหลักการทำงาน ซึ่งหากมีการนำมาใช้เพื่อการบริหารงานแล้ว จะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นว่าจะนำมาซึ่งผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ซึ่งปัจจุบันการบริหารงานในภาครัฐนั้นได้รับความสนใจอย่างมากจากประชาชน ในเรื่องของความโปร่งใสในการดำเนินงาน ดังนั้นการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานภาครัฐก็เพื่อที่จะให้ประชาชนได้เกิดความเชื่อถือว่าปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของหน่วยงานภาครัฐจะลดลง ซึ่งสิ่งที่จำเป็นในการบริหารงานของหน่วยงานในภาครัฐ ได้แก่ ภาวะรับผิดชอบ (Accountability) ความโปร่งใส (Transparency) การปราบปรามการทุจริตและการประพฤติมิชอบ (Anti-Corruption) การสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) การสร้างกรอบทางกฎหมายกระบวนการยุติธรรม (The Rule of Law) การตอบสนองที่ทันการ (Responsiveness) ความเห็นชอบร่วมกัน (Consensus Oriented) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) ความเสมอภาค (Equity) ซึ่งหลักพื้นฐานของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมี 6 ประการ ได้แก่

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม ไม่เลือกปฏิบัติ และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย
2. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่เป็นจริง ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม และมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้
3. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมคิด ร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศในด้านต่างๆ เช่น การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบต่อการกระทำนั้น
4. หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ได้แก่ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของ

บ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

6. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์ สุจริต จริใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

หลักธรรมาภิบาลได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในหลายภาคส่วนโดยเฉพาะภาครัฐ และหนึ่งในองค์กรภาครัฐที่ได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่น จัดทำบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในพื้นที่รับผิดชอบ การปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับพื้นฐานของประเทศ การปกครองท้องถิ่นที่ปกครองโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เกิดขึ้นเพื่อลดปัญหาและข้อจำกัดในการบริหารงานของรัฐบาลส่วนกลาง ที่ไม่สามารถดูแลประชาชนทั้งประเทศได้ทั่วถึง การปกครองท้องถิ่นยังมีความสำคัญในฐานะเป็นกลไกในการกระจายทรัพยากรการพัฒนาของรัฐไปสู่ชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่และมีอำนาจในการบริหารจัดการตนเอง ผู้บริหารท้องถิ่นจึงจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานของท้องถิ่นให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ แล้วยังจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม และดำเนินการบริหารท้องถิ่นโดยมีคุณธรรมและจริยธรรมเป็นเครื่องกำกับด้วยการบริหารท้องถิ่นจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ดังนั้นการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความสำคัญ เพราะในด้านการปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นกลไกทางการปกครองที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาในระดับพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ การเงินการคลัง การบริหารงานบุคคล ซึ่งมีอำนาจโดยเฉพาะ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับการพัฒนาของจังหวัดและประเทศ ดังนั้นในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี เป็นหลักการบริหารในการปกครองประเทศให้เกิดความสงบสุขโดยยึดหลักพื้นฐาน 6 ประการ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญและนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งพื้นที่ในความดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ก็มีความเหมือนและแตกต่างกันออกไป

พื้นที่เขตอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกสุดของจังหวัดสงขลา ติดต่อกับอำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เป็นอำเภอที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ อำเภอรัตนภูมิมีพื้นที่ประมาณ 517.69 ตารางกิโลเมตร มี 5 ตำบล คือ ตำบลกำแพงเพชร ตำบลควนรู ตำบลคูหาใต้ ตำบลท่าชะมวง และตำบลเขาพระ มีประชากรทั้งหมดประมาณ 60,327 คน ท้องที่อำเภอรัตนภูมิประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 7 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลกำแพงเพชร เทศบาลตำบลกำแพงเพชร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกำแพงเพชร (เฉพาะนอกเขตเทศบาลเมืองกำแพงเพชร) เทศบาลตำบลนาสีทอง ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเขาพระ เทศบาลตำบลคูหาใต้ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคูหาใต้ทั้งตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลท่าชะมวงทั้งตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ครอบคลุมพื้นที่ตำบลควนรูทั้งตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเขาพระ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลนาสีทอง) จะเห็นได้ว่าพื้นที่อำเภอรัตนภูมิมีองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด 3 แห่ง ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 3 แห่งที่มีการกิจหลักคือ การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน

และการสาธารณสุข การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคล การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการเมืองและการบริหาร ฯลฯ องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอรัตนภูมิมีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีความโดดเด่นในด้านการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีในปี พ.ศ.2558 และ พ.ศ.2562 องค์การบริหารส่วนตำบลควนคูมีความโดดเด่นในด้านการเมืองท้องถิ่น ได้รับยกย่องให้เป็นชุมชนต้นแบบและต่อมากลายเป็นสภาองค์กรชุมชนลำดับที่ 2 ของประเทศ และองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระมีความโดดเด่นในด้านการดำเนินงานอย่างมีคุณธรรม ได้รับเกียรติบัตรจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ จังหวัดสงขลา ด้านมีผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับสูงมาก ดังนั้นจึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล การส่งเสริมศักยภาพการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการดำเนินการให้บริการธุรกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี อันหมายถึงการจัดการที่ดีในทุกๆ ด้าน เมื่อเกิดการบริหารจัดการที่ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะสามารถบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพโดยประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่กำหนดเกณฑ์ชี้วัด และแนวทางการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการที่ดี โดยคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานไปสู่การบริหารจัดการที่ดี รัฐบาลจึงได้จัดสรรเงินอุดหนุนเป็นรางวัลให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประกาศเกียรติคุณและยกย่องในความมุ่งมั่นที่ได้มีการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ.2558 และ พ.ศ.2562 การศึกษานี้ได้ให้ความสนใจต่อการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลัก ธรรมาภิบาล ว่าแท้จริงแล้วในการบริหารจัดการ ความพยายามเข้าถึงปัญหา ทำการแก้ไข พัฒนาความเจริญอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา นั้น เป็นไปในลักษณะใดและอยู่ในระดับใด โดยพิจารณาจากมุมมองของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ

อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล

3. เพื่อเสนอแนะปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล

1. องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

องค์ประกอบของธรรมาภิบาล ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน จะเน้นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลและการให้บริการของรัฐดังนี้ 1. หลักนิติธรรม คือ กฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดีได้ มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใสและตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน ประชาชนตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ของตนเอง เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในกรณีต่างๆ 2. หลักความโปร่งใส คือ มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้มาใช้บริการของรัฐและเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการและสำรวจจำนวนเรื่องกล่าวหา ร้องเรียน หรือสอบสวนเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของส่วนราชการมีความชัดเจนเป็นที่ยอมรับ ส่วนราชการมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรมและเปิดเผยต่อสาธารณะ 3. หลักความรับผิดชอบ คือ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ 4. ความคุ้มค่า คือ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ 5. การมีส่วนร่วม คือ ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ รวมถึงการประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ และจำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชน 6. หลักคุณธรรม คือ การดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงคุณภาพของการเข้ามามีส่วนร่วมการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ในการดำเนินการในเรื่องต่างๆ ทั้งในและนอกองค์กรลดลง คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น มีการบริการจัดการและใช้ทรัพยากรในชาติอย่างเกิดประโยชน์สูงสุด สังคมมีเสถียรภาพ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขด้วยความมีระเบียบวินัย (ประธานสุภธรรมมงคล, 2558)

2. ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล

สถาบันพระปกเกล้า (2549) ได้กล่าวถึงเครื่องมือวัดหลักการบริหารจัดการที่ดีมีดังนี้ 1. หลักนิติธรรม ตัวชี้วัด คือ การแบ่งแยกอำนาจ หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน/บุคลากร หลักความผูกพันต่อกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มีความผิด หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ 2. หลักความโปร่งใส ตัวชี้วัด คือ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านโครงสร้าง หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้คุณ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการให้โทษ หน่วยงานมีความโปร่งใสด้านการเปิดเผยข้อมูล (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545 อ้างอิงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) 3. หลักความรับผิดชอบ ตัวชี้วัด คือ การได้รับการยอมรับและความพอใจจากผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง การบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ของงานที่ปฏิบัติ คุณภาพของงานทั้งด้านปริมาณ ความถูกต้อง ครบถ้วน รวมทั้งจำนวนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และจำนวนการร้องเรียนหรือการกล่าวหาที่ได้รับ (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี, 2546) 4.

หลักความคุ้มค่า ตัวชี้วัด คือ หน่วยงานมีการประหยัด หน่วยงานมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด หน่วยงานมีศักยภาพในการแข่งขัน (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) 5. หลักการมีส่วนร่วม ตัวชี้วัด คือ ความสัมฤทธิ์ผลของโครงการต่างๆ การประหยัดงบประมาณ ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ได้รับผลกระทบ จำนวนผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นหรือจำนวนข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นของประชาชน (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และ บุญมี ลี, 2546) 6. หลักคุณธรรม ตัวชี้วัด คือ หน่วยงานปลอดคอร์รัปชัน หน่วยงานปลอดจากการทำผิดวินัย หน่วยงานปลอดจากการทำผิดมาตรฐานวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2545 อ้างถึงใน สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, 2561) สรุปได้ว่าธรรมาภิบาลมีตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดการบริหารจัดการที่ดีขององค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา จำนวน 389 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้ตามรายการ (Check-list) จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ให้แสดงความคิดเห็นตามระดับความคิดเห็น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีรายละเอียดของคำถามทั้งสิ้น 18 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้ 1. ค่าความถี่ (Frequency) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 ของแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ของประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา 2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 ของแบบสอบถาม คือ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล 3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อใช้อธิบายตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล 4. ค่า t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรระหว่าง 2 กลุ่ม โดยจะนำมาใช้ทดสอบปัจจัยส่วนบุคคล ตัวแปรเพศ และการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง โดยใช้สูตร Independent sample t-test ที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 95 และ 5. ค่า F-test ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA Analysis of Variance) เพื่อทดสอบความแตกต่างของตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคลที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา การเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมา คือ เพศชาย จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 46.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2 และน้อยที่สุด คือ ผู้ตอบแบบสอบถามอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช. จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมา คือ ประถมศึกษา จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 รองลงมา คือ ปวส./ปริญญาตรี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 และน้อยที่สุด คือ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 รองลงมา คือ พนักงานบริษัท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 รองลงมา คือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.2 และน้อยที่สุดคือ อาชีพอื่นๆ เช่น แม่บ้าน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 364 คน คิดเป็นร้อยละ 93.6 รองลงมา คือ ศาสนาพุทธ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเป็นเงิน 10,000-15,000 บาท จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 รองลงมา คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมา คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 และน้อยที่สุดคือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.7 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 68.4 รองลงมา คือ เป็นสมาชิก จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 และน้อยที่สุด คือ เป็นกรรมการ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 259 คน คิดเป็นร้อยละ 66.6 และเคยเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 33.4 ตามลำดับ

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะเมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังนี้

จากตาราง ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 องค์ประกอบ ภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน พบว่า ธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.97$) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม ($\bar{x} = 3.89$) และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่ทันสมัยและใช้บังคับด้วยความเป็นธรรม ($\bar{x} = 3.04$) ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า เจ้าหน้าที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.91$) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม ($\bar{x} = 3.87$) และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ใส่ใจปัญหาของประชาชนและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ($\bar{x} = 3.05$) ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า

ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา คือ ในการจัดทำบริการสาธารณะ สาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้าง

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
1. ธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม	3.63	0.06	ปานกลาง
1. เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ	3.97	0.22	สูง
2. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม	3.89	0.31	สูง
3. เจ้าหน้าที่มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่ทันสมัยและใช้บังคับด้วยความเป็นธรรม	3.04	0.20	ปานกลาง
2. ธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม	3.23	0.09	ปานกลาง
1. เจ้าหน้าที่ยึดความถูกต้องในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน	3.08	0.31	ปานกลาง
2. เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่าง	2.90	0.43	ปานกลาง
3. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ จริงใจ สำนึกในหน้าที่ ขยันอดทน	3.71	0.49	สูง
3. ธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส	2.80	0.08	ปานกลาง
1. องค์การบริหารส่วนตำบล เปิดเผยข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้	2.24	0.43	ต่ำ
2. กระบวนการทางการเมือง การเลือกตั้งผู้บริหาร มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม	4.05	0.27	สูง
3. ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้อย่างสม่ำเสมอ	2.12	0.33	ต่ำ
4. ธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.54	0.14	ปานกลาง
1. องค์การบริหารส่วนตำบล มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน	3.95	0.22	สูง
2. องค์การบริหารส่วนตำบล มีการตอบสนองและนำความคิดเห็นที่รับฟัง ไปใช้ในการตัดสินใจ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน	3.50	0.50	ปานกลาง
3. องค์การบริหารส่วนตำบล มีกิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตรวจสอบ	3.17	0.38	ปานกลาง
การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	$\bar{X}$	S.D	แปลผล

5. ธรรมชาติทางด้านหลักความรับผิดชอบ	3.61	0.12	ปานกลาง
1. เจ้าหน้าที่ที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง	3.91	0.29	สูง
2. องค์การบริหารส่วนตำบล มีการจัดกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม	3.87	0.46	สูง
3. เจ้าหน้าที่ใส่ใจปัญหาของประชาชนและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา	3.05	0.26	ปานกลาง
6. ธรรมชาติด้านหลักความคุ้มค่า	3.56	0.17	ปานกลาง
1. ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆของ องค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมอย่างเหมาะสม	3.95	0.23	สูง
2. มีการบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะ มีการจัดการการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน อย่างเหมาะสม	3.06	0.25	ปานกลาง
3. ในการจัดทำบริการสาธารณะ สาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้างต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ	3.67	0.53	ปานกลาง

ต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.67$) และน้อยที่สุด คือ มีการบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะ มีการจัดการการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.06$) ธรรมชาติที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมชาติด้านหลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.54$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.95$) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีการตอบสนองและนำความคิดเห็นที่รับฟังไปใช้ในการตัดสินใจ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.50$) และน้อยที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตรวจสอบ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.17$) ธรรมชาติที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ธรรมชาติด้านหลักคุณธรรม ($\bar{x} = 3.23$, S.D. = 0.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ จริงใจ สำนึกในหน้าที่ ขยันอดทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ยึดความถูกต้องในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.08$) และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่าง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.90$) ธรรมชาติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ธรรมชาติด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.08) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่อง พบว่า กระบวนการทางการเมือง การเลือกตั้งผู้บริหาร มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.05$) รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.24$) และน้อยที่สุด คือ ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{x} = 2.12$)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล และผลการทดสอบสมมติฐาน

จำแนกตามเพศ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนเพศชายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับเพศหญิง ($\bar{x} = 3.40$) ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และระดับความคิดเห็นของประชาชนเพศชายและเพศหญิง ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.974) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย จำแนกตามการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดย องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประชาชนที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดย องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 259 คน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.39$) ภาพรวมระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และประชาชนที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดย องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 130 คน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.40$) ระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เคยเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดย องค์การบริหารส่วนตำบล มีระดับความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.421) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig. = 0.014) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ อายุกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล พบว่า กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันกับกลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี และ 41 - 50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป กลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันกับกลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี 41-50 ปี และ 51 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ระดับการศึกษากับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีระดับความคิดเห็นแตกต่างกันกับประชาชนที่มีระดับการศึกษาระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และ ปริญญาตรี/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทางหลักธรรมาภิบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Sig. = 0.018) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.423) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จำแนกตามศาสนา พบว่า ประชาชนที่มีศาสนาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.741) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จำแนกตามรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.799) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จำแนกตามการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่ พบว่า ประชาชนที่มีการเป็นสมาชิกชมรมหรือกลุ่มพัฒนาในพื้นที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ รัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.854) จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอ ระัตนบุรี จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (พิกุล คุณเชื้อ, 2559) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอพรหมณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับการศึกษาของ (วิหสันต์ ไร่วิบูลย์ และคณะ, 2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของเทศบาลตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลสงเปลือย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ขัดแย้งกับการศึกษาของ (ศุภศักดิ์ บุญญะสุต, 2561) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของกรมสอบสวนคดีพิเศษอยู่ในระดับสูง และขัดแย้งกับการศึกษาของ (สมยศ ปัญญา, 2561) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก และขัดแย้งกับการศึกษาของ (ชัช วงษ์วิจิตร, 2558) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า การที่ประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงอำเภอรัตนบุรีจังหวัดสงขลาตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งถือได้ว่าเป็นระดับความคิดเห็นของประชาชนที่เห็นด้วยกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงอำเภอรัตนบุรีจังหวัดสงขลาในระดับเห็นด้วยปานกลางหรืออาจเทียบได้ว่ามีความพึงพอใจในระดับปานกลางนั้น เหตุผลส่วนหนึ่งมาจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ยึดกรอบในการบริหารราชการแบบธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี และหน่วยงานได้มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในระดับเท่าๆ กันทุกด้าน ไม่ได้โดดเด่นในด้านใดเป็นพิเศษ ด้วยเหตุผลดังกล่าวองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงอำเภอรัตนบุรีจังหวัดสงขลา จึงได้มีการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการบริหารเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้านจากความคิดเห็นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงอำเภอรัตนบุรีจังหวัดสงขลา ต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลนั้น สรุปได้ดังนี้

ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา จะมีความโดดเด่นในด้านการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากได้รับรางวัลการบริหารจัดการที่ดีในปี พ.ศ.2558 และ พ.ศ.2562 แต่มุมมองความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ประชาชนมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่ายังคงสามารถพัฒนาให้ยิ่งขึ้นได้อีก เมื่อพิจารณาพบว่าธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะหน่วยงานภาครัฐมีหลักสำคัญในการ

ปฏิบัติงานตามหน้าที่ คือ ทุกหน่วยงานจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่มีการบัญญัติไว้ และต้องมีการใช้อำนาจและปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ ประชาชนจึงมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่ได้มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ เมื่อพิจารณาในรายเรื่องจึงเห็นว่า ในเรื่องนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รวมถึงเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม และมีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่ทันสมัยและใช้บังคับด้วยความเป็นธรรม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นประชาชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ซึ่งบรรลุนิติภาวะเป็นผู้มีวุฒิภาวะ จึงมีความเข้าใจในลักษณะของการบริหารงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย มีความเข้าใจในลักษณะของการบริหารงานโดยอาศัยอำนาจทางกฎหมายได้ ดังนั้นจึงมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงอำเภอรัตนภูมิจังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ในด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก

ลำดับรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ ซึ่งประชาชนมีความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับรองลงมาจากธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรม เป็นเช่นนั้นเนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้มีการกำหนดแนวทางในการบริหารงานโดยยึดหลักการบริหารจัดการที่ดีหรือการบริหารตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ในด้านความรับผิดชอบประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายเรื่อง ในเรื่องความตั้งใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เกิดแก่ส่วนรวม และใส่ใจปัญหาของประชาชน ซึ่งภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางนั้นหมายความว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีก องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงจะต้องมีการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง โดยในการจัดกิจกรรมควรให้ประชาชนได้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรม ประเมินการให้บริการ ในรูปแบบต่างๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ประเมินผ่านทางแอปพลิเคชันต่างๆ หรือ แบบประเมินในรูปแบบของแบบสอบถาม หรือ การให้คะแนน เพื่อที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงจะสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงในการกิจกรรมต่างๆ ในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น และในการแก้ปัญหาต่างๆ ของประชาชน เจ้าหน้าที่จะต้องใส่ใจปัญหาของประชาชนและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น

ลำดับต่อมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนในด้านหลักความคุ้มค่าอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากหลักความรับผิดชอบ ประชาชนมองว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้มีการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ โดยมีการจัดรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมในระดับสูง ส่วนการจัดทำบริการสาธารณะสิ่งก่อสร้างต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและมีการบำรุงสถานที่สาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีก โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนถึงความต้องการของประชาชนในด้านบริการสาธารณะอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้จัดบริการสาธารณะให้ตรงกับตามความต้องการและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมถึงเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการเข้ารับบริการสาธารณะพร้อมทั้งรับฟังข้อเสนอแนะของประชาชนและนำไปพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น

ลำดับต่อมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากหลักความคุ้มค่า ประชาชนมองว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้บริหารจัดการโดยมุ่งเน้นในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ โดยมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในระดับที่ดี แต่มีการตอบสนองต่อความคิดเห็นที่ได้รับฟังโดยการนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีก โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหลากหลายช่องทางมากยิ่งขึ้น เพื่อความ

สะดวกและเพิ่มโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเข้ารับบริการ หรือมีส่วนร่วมในดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง โดยเพิ่มการตอบสนองและนำความคิดเห็นที่รับฟังจากประชาชนไปใช้ในการตัดสินใจหรือปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเพิ่มการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงให้มากยิ่งขึ้น

ลำดับต่อมา คือ ธรรมชาติทางด้านหลักคุณธรรม ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยรองลงมาจากหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนมองว่าเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ขยันอดทนในระดับที่ดี และมีการยึดความถูกต้องในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต มีการเคารพในความแตกต่างของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง นั้นหมายความว่าสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้อีก องค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงจะต้องมีการพัฒนาในการให้บริการให้ประชาชนได้เข้ารับบริการอย่างทั่วถึง และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

ลำดับสุดท้าย คือ ธรรมชาติด้านหลักความโปร่งใส ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย โดยประชาชนมองว่าองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีกระบวนการทางการเมือง การเลือกตั้งผู้บริหาร มีความชอบธรรมเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมอยู่ในระดับที่ดี แต่ข้อกำหนดนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรรู้ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงยังมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้ และให้ประชาชนได้สามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงยังอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงจึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้ให้มากยิ่งขึ้น โดยเพิ่มช่องทางในการสื่อสารที่หลากหลายและมีการสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ เช่น มีการเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก มีช่องทางการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ เช่น แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางการติดต่อสอบถาม หาข้อเท็จจริง ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น มีการติดประกาศและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอ มีรูปแบบเนื้อหาสาระที่ถูกต้องตามความเป็นจริง อ่านแล้วเข้าใจง่าย มีความน่าสนใจ และทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล ภาพรวมพบว่าประชาชนมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อผลการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลในแต่ละด้าน พบว่า ธรรมาภิบาลด้านหลักนิติธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ไม่เลือกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสังคม และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่ทันสมัยและใช้บังคับด้วยความเป็นธรรม ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงควรให้ความสำคัญกับการใช้กฎระเบียบข้อบังคับที่เหมาะสมและทันสมัย มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสาระสำคัญที่ประชาชนควรทราบให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง เช่น มีการติดประกาศและประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เจ้าหน้าที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวม และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ใส่ใจปัญหาของประชาชนและกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ดังนั้นจึงควรพัฒนาในเรื่องของการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ควรมีความรวดเร็ว มีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มช่องทางให้ประชาชนได้มีโอกาสในการสื่อสาร แจ้งปัญหากับทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงให้สะดวกและมีการตอบสนองที่รวดเร็วมากยิ่งขึ้น เช่น เพิ่มช่องทางการสื่อสารและพัฒนาการตอบสนอง เช่น ผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน ไลน์ เฟซบุ๊กให้เป็นช่องทางการสื่อสารที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายและมีเจ้าหน้าที่ตอบกลับข้อความแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและรวดเร็ว รวมถึงใส่ใจและแก้ไขปัญหาให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า ในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง ได้มีการจัดรูปแบบกิจกรรมอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ในการจัดทำบริการสาธารณะ สาธารณูปโภค สิ่งก่อสร้างต่างๆ มีการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และน้อยที่สุด คือ มีการบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะ มีการจัดการการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน อย่างเหมาะสม ดังนั้นจึงควรพัฒนาในเรื่องของการบำรุงรักษาสถานที่สาธารณะ การจัดการการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน อย่างเหมาะสม โดยมีการพัฒนาปรับปรุงการให้บริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น และจัดการการใช้ประโยชน์จากที่ดิน ป่าไม้ด้วยความเหมาะสมและเป็นธรรม

ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยสูงรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีการตอบสนองและนำความคิดเห็นที่รับฟังไปใช้ในการตัดสินใจ หรือปรับปรุงการปฏิบัติงาน และน้อยที่สุดคือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงมีกิจกรรมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ให้ประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตรวจสอบ ดังนั้นจึงควรพัฒนาในด้านการสื่อสาร ควรเพิ่มโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็น ติดต่อบริการมากยิ่งขึ้น เพิ่มช่องทางและเปิดเวทีให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ควรมีกล่องรับความคิดเห็นปิดไว้ ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ท่าชะมวงด้วย และควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง เป็นกิจกรรมที่เข้าถึงประชาชนทุกช่วงวัย ใส่ใจความต้องการประชาชนมากยิ่งขึ้น

ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความเต็มใจ จริงใจ สำนึกในหน้าที่ ขยันอดทน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ยึดความถูกต้องในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน และน้อยที่สุด คือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความแตกต่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา ควรมีการกำหนดนโยบายที่ครอบคลุมกับความจำเป็นของพื้นที่ และครอบคลุมความต้องการของประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ ทุกช่วงอายุ ทุกระดับการศึกษา เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและมีดำเนินงานด้วยความเป็นธรรม มีการขับเคลื่อนนโยบายนานโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้ประชาชนได้มีโอกาสประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่ โดยอาจจะมีการแจกแบบประเมินให้ประชาชนได้ทำการประเมินผลการดำเนินงาน โดยอาจจะใช้ปุ่มกดให้คะแนน หรือจุดเขียนแสดงความคิดเห็น เพื่อนำไปพิจารณาและพัฒนาต่อไป เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักคุณธรรมต่อไป

ธรรมาภิบาลที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส เมื่อพิจารณาเป็นรายเรื่องพบว่า กระบวนการทางการเมือง การเลือกตั้งผู้บริหาร มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้

และน้อยที่สุด คือ ประชาชนสามารถติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงได้อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้นควรพัฒนาในด้านการเปิดเผยการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสให้ประชาชนได้ทราบ ในการจัดโครงการหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ เปิดโอกาสให้ตัวแทนของประชาชนได้เข้าร่วมการประชุมรับฟังการดำเนินงาน การชี้แจงงบประมาณต่างๆ ให้ประชาชนได้มีโอกาสสอบถามและเสนอแนะในแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง ให้ประชาชนได้เข้าร่วมประชุมพูดคุยเสนอแนะถึงผลที่ได้รับ สถานะการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงในมุมมองของประชาชน และนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ ให้มากยิ่งขึ้น ให้มีความเคลื่อนไหวอย่างสม่ำเสมอ ควรเพิ่มช่องทางการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารสำคัญที่ประชาชนควรรู้ให้ทั่วถึงและง่ายแก่การเข้าถึง และมีเนื้อหาใจความสำคัญที่เข้าใจได้ง่าย มีช่องทางการตรวจสอบการดำเนินงาน การสื่อสาร ผ่านทางเทคโนโลยี หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ทันสมัย

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความคิดเห็นของประชาชนต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลพบว่า ประชาชนที่มีอายุ และ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน จะมีระดับความคิดเห็นต่อผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง อำเภอรัษฎา จังหวัดสงขลา ตามแนวทางหลักธรรมาภิบาลแตกต่างกัน ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวงจึงควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างของประชาชน โดยในการจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ควรจัดให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมกับประชาชนทุกกลุ่มทุกช่วงอายุทุกระดับการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสรับความรู้อย่างเท่าเทียมกัน เช่น มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารในหลากหลายช่องทาง อย่างสม่ำเสมอ มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ เช่น จัดทำเป็นคลิปวิดีโอสั้นเผยแพร่ในแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กในหลายๆ เดือน หรือบ่อยครั้งตามสถานการณ์อย่างสม่ำเสมอและน่าสนใจ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในคลิปวิดีโอ รับทราบตามความถนัด อาจมีการจัดรายการให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่สู่ประชาชน หรือประชาชนสู่ประชาชนสลับกันไป โดยการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าชะมวง จะทำให้การติดตามข้อมูลข่าวสารน่าสนใจ ประชาชนจะเข้ามาติดตามข้อมูลข่าวสาร ให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน มีความสนใจและมีความสะดวกในการเข้าถึงการรับบริการจากหน่วยงาน มีโอกาสในการรับรู้ข่าวสาร สามารถค้นคว้าหาข้อเท็จจริงตรวจสอบการดำเนินงาน มีความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร และมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *มิติใหม่การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์กระจายอำนาจและการบริหารงานท้องถิ่น*.

กรุงเทพฯ : เสมาธรรม.

ชลัช วงษ์วิจิต. (2558). *การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต*

อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก

<http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/issue14/article/view/370>

- จุฑาทัย ครุฑเดชะ. (2550). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, เข้าถึงได้จาก <http://newtdc.thailis.or.th/docview.aspx?tdcid=282100>
- ดวงตา ราชอาษา. (2558). *แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในยุคทุนนิยม*. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2563, เข้าถึงได้จาก http://www.praewa.ksu.ac.th/new2017/file/20170317_6167216169
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *ทศวรรษ ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2545). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี*. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2541). *ธรรมนูญแห่งชาติดุทธศาสตร์กัญหายนะประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สายธาร.
- ธรรมรังสี วรรณโก. (2550). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสาธารณสุขสมัยใหม่ของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- นพพล สุรณัฏฐินทร์. (2547). *การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชน จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <http://cmuir.cmu.ac.th/handle/6653943832/31815>
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2545). *ธรรมาภิบาลในองค์กรอิสระ*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- บุษบง ชัยเจริญวัฒน์ และ บุญมี ลี. (2546). *รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2558). *การบริหารงานภาครัฐกับการสร้างธรรมาภิบาล*. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- พิกุล คุณเชื้อง. (2559). *การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอมรรณานิคม จังหวัดสกลนคร*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/issue/view/3390>

- วิทสันต์ ไรวินบูลย์ และคณะ. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล* ของเทศบาลตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก http://gjournal.ksu.ac.th/file/20150728_0459187528.pdf
- วรพจน์ ประชิตวัตติ. (2541). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณี* อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2563, เข้าถึงได้จาก <https://www.western.ac.th/media/attachments/2019/01/11/1.-.-.pdf>
- วรภัทร โธธนเกษม. (2542). *การสร้าง Good Governance ในองค์กร. วารสาร กสท., (ตุลาคม),* หน้า 17-18.
- ศุภศักดิ์ บุญญะสุต. (2561). *ปัจจัยการบริหารที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานตามหลัก ธรรมาภิบาล ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jsi/article/view/140317>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและมูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย. (2546). *พระราชกฤษฎีกาว่า ด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาระบบราชการ ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยกฎหมาย.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและ สังคมที่ดี พ.ศ.2542.* กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2549). *ทศธรรม ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี.* กรุงเทพฯ : สถาบัน พระปกเกล้า.
- สมยศ ปัญญามาก. (2561). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่.* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2562, เข้าถึงได้จาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/jsi/article/view/143953>
- สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. (2561). *ธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบทางสังคม.* กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2541). *คนดีที่สังคมยังต้องการ.* กรุงเทพฯ : แสงดาวการพิมพ์.
- อรรถัย กิกผล. (2561). *ท้องถิ่น “ทบทวน ท้าทาย” เพื่อการจัดบริการสาธารณะ.* กรุงเทพฯ : สถาบัน พระปกเกล้า.